

فصل اول: مقدمه (اقتصاد کلان)

علم اقتصاد عبارت است از شناخت پدیده‌های اقتصادی و آگاهی از روابط مابین پدیده‌های اقتصادی.

تعاریف اقتصاد کلان به دو صورت عام و خاص

تعریف عام: اقتصاد کلان عبارت است از شناخت پدیده‌های کلی اقتصاد کلان و آگاهی از روابط میان پدیده‌های کلان با پدیده‌های کلی اقتصاد کلان.

تعریف خاص: اقتصاد کلان مطالعه و تجزیه و تحلیل پدیده‌ها و متغیرهای کلی اقتصادی و بررسی روابط مابین آنها به منظور پیش بینی و اتخاذ سیاست‌های مناسب در آینده و تصحیح سیاست و تصمیمات اقتصادی گذشته است. هدف اصلی اقتصاد کلان در این تعریف خاص این است که سیاست‌های مناسب در آینده را پیش بینی کند و همچنین سیاست‌های گذشته را تصحیح کند.

انواع سیاست‌های دولت

✓ سیاست‌های دولت به دو دسته اصلی تقسیم می‌شوند:

✓ الف- سیاست‌های کوتاه مدت: شامل برنامه‌ریزی‌های سالانه مانند بودجه سالانه دولت و برنامه‌های ۵ ساله می‌باشد.

✓ ب- سیاست‌های بلند مدت: شامل برنامه‌های کلان دولت است که در صورت مواجهه با مشکلات در مسیر حرکت یا زائد شدن اهداف قبلی در شرایط جدید، تجدید یا تغییر این سیاست‌ها ضروری خواهد بود.

مهمترین موضوعات اقتصاد کلان

✓ مباحث و متغیرهای کلیدی در اقتصاد کلان عبارتند از:

✓ الف: شاخص‌های کلان از جمله تولید ملی، رشد اقتصادی، شاخص قیمت‌ها و تورم، نوسانات یا سیکل‌های اقتصادی، پول، حجم پول، نقدینگی، بازار پول، اشتغال و بیکاری، و وضعیت‌های ارتباط اقتصادی و مالی یک جامعه با سایر جوامع. توجه: این فایل رایگان نیست و منحصرًا برای سایت "بژیک" با آدرس اینترنتی www.bzhik.ir تهیه و تنظیم شده است. تمام حقوق مادی و معنوی این محصول، متعلق به سایت "بژیک" می‌باشد؛ هر گونه کپی برداری و انتشار غیر قانونی آن توسط افراد سودجو، بدون اخطار قبلی، پیگرد قانونی در پی خواهد داشت؛ لذا بایستی مستقیماً از این سایت خریداری شود در غیر این صورت مسئولین راضی نمی‌باشند و حرام و حق الناس می‌باشد.

✓ ب: طریقه حسابداری (محاسبه) شاخص‌های فوق‌الذکر.

ج: ایجاد الگوهایی جهت شناخت و تحلیل روابط بین متغیرهای کلی اقتصادی.

د: تحلیل بازار پول و ارتباط شاخص‌های مربوطه.

ه: تحلیل بیکاری و تورم.

ی: ارتباط شاخص‌های کلان داخلی با وضعیت تراز تجاری و مالی بین‌المللی کشور.

تمامی فعالیت‌های اقتصادی هر جامعه به دو دسته کلی «تولید» و «مصرف» تقسیم می‌گردند.

کارگزاران و عاملین اقتصادی در این چرخه شامل دو گروه هستند:

تولیدکنندگان (که کوچکترین واحد آن بنگاه نام دارد): برای تولید کالا و خدمات به عوامل تولیدی نیازمندند.

مصرف‌کنندگان (که کوچکترین واحد آن خانوار نام دارد): صاحبان عوامل تولید (منابع) هستند و این عوامل را در اختیار بنگاه‌ها قرار می‌دهند و متناسب با نوع عامل، درآمدی (دستمزد، اجاره، بهره و سود) دریافت می‌کنند.

جریان مدور

در یک اقتصاد ساده بسته (نحوه گردش فعالیت‌های اقتصادی در مدل دو بخشی)، تمامی کالاها و خدمات تولیدی در یک دوره، در همان دوره کاملاً مصرف می‌شود.

تعریف جریان مدور درآمد و تولید: جریان مدور درآمد و تولید نشان دهنده‌ی جریان کالاها و خدمات از بنگاه‌ها به خانوارها و جریان خدمات عوامل و تولید (مثل نیروی کار و...) از خانوارها به بنگاه‌ها که این امر به وسیله یک جریان معکوسی تحت عنوان جریان مخارج از خانوارها به بنگاه‌ها و جریان پرداخت‌ها به عوامل تولید از بنگاه‌ها به خانوارها متعادل می‌گردد.

دقت کنید: در جریان مدور اقتصاد دو بخشی، خانوارها عوامل تولید (نیروی کار، سرمایه و زمین) را در اختیار بنگاه‌ها قرار می‌دهند و در ازای آن درآمد (بهره، دستمزد، اجاره و سود) دریافت می‌کنند؛ همزمان بنگاه‌ها کالاها و خدمات را تولید کرده و به خانوارها ارائه می‌دهند که با مخارج پرداختی بابت این کالاها، جریان مالی مجدداً به بنگاه‌ها بازمی‌گردد و این چرخه متعادل می‌شود.

درآمد ملی و تولید ملی

درآمد ملی: تمامی درآمدهای به دست آمده توسط خانوارها طی یک دوره را درآمد ملی گویند مثل دستمزدها، اجاره‌ها و بهره دریافتی و سود در طول یکسال.

تولید ملی: مجموعه ارزش تمام کالاها و خدمات نهایی تولید شده در طول یکسال در اقتصاد را گویند.

✓ اگر فرض شود اقتصاد بسته از حالت ساده خارج گردد و خانوارها بخشی از درآمد خود را پس انداز کنند، جریان مدور تغییر کرده و بخشی از درآمد از چرخه مستقیم مصرف خارج می‌شود.

دقت کنید: با ورود بازارهای مالی به چرخه اقتصاد، بخشی از درآمد خانوارها که مصرف نمی‌شود به عنوان «پس انداز» وارد بازار مالی می‌گردد؛ سپس این وجوه در قالب «مخارج سرمایه‌گذاری» به بنگاه‌ها منتقل شده ⚠ تا صرف تولید کالا و خدمات نهایی شود و از ایجاد نشتی و عدم تعادل در جریان مدور جلوگیری گردد.

مسیرهای بازگشت درآمد به جریان مدور

الف- **روش مستقیم:** درآمدها مستقیماً به شکل مخارج مصرفی برای خرید کالا و خدمات وارد بازار می‌شوند.

ب- **روش غیر مستقیم:** درآمدهای مصرف‌نشده به شکل پس انداز وارد بازارهای مالی شده، سپس بنگاه‌ها از طریق این بازارها وجوه را دریافت کرده و به عنوان مخارج سرمایه‌گذاری مجدداً وارد بازار کالا و خدمات می‌کنند.

💡 **تعریف پس انداز:** بخشی از درآمدهای خانوارها که برای خرید کالا و خدمات در همان دوره مصرف نمی‌گردد.

💡 **تعریف سرمایه‌گذاری:** سرمایه‌گذاری عبارت است از صرف وجوهی که توسط بنگاه‌ها در بازارهای کالا و خدمات نهایی سرمایه‌ای انجام می‌گردد.

انواع سرمایه‌گذاری

✓ سرمایه‌گذاری که توسط بنگاه‌ها انجام می‌شود، به دو نوع کلی تقسیم می‌گردد:

✓ الف- سرمایه‌گذاری ثابت (سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده): شامل خرید کالاهای سرمایه‌ای جدید تولید شده توسط سایر بنگاه‌ها می‌باشد؛ مانند وسایل و تجهیزات اداری، ماشین‌های ساخته شده و ساختمان‌های ساخته شده.

✓ ب- سرمایه‌گذاری در موجودی انبار (سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی نشده): عبارت است از تغییر در موجودی کالاهای تولید شده و مواد خاصی که بنگاه‌ها در انبارهایشان نگه داری می‌کنند.

دقت کنید: در بحث سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی نشده، اگر موجودی کالاها و مواد در انبارها در حال افزایش باشد، «سرمایه‌گذاری در موجودی انبار مثبت» است؛ اما اگر عکس این حالت رخ دهد (کاهش موجودی)، ⚠ «سرمایه‌گذاری در انبار منفی» خواهد بود.

ورود دولت به جریان مدور (مدل سه بخشی)

دقت کنید: در مدل سه بخشی با ورود دولت، جریانهای مالی جدیدی شکل می‌گیرد؛ خانوارها «مالیات خالص» را به دولت پرداخت می‌کنند و دولت این وجوه را به صورت «خریدهای دولتی» به بازار کالا و خدمات تزریق می‌کند؛ همچنین در صورت وجود کسری یا مازاد بودجه، دولت از طریق «قروض دولتی» با بازارهای مالی تبادل وجه انجام می‌دهد.

✓ با وارد شدن دولت در یک اقتصاد بسته، ارتباط با اقتصاد از سه طریق برقرار می‌گردد:

✓ ۱- از طریق خالص مالیات‌ها (دریافتی از خانوارها).

✓ ۲- از طریق خریدهای دولت (تزریق منابع به بازار کالا).

✓ ۳- از طریق قروض دولتی (تبادل با بازارهای مالی).

✓ مکانیزم قروض دولتی و ارتباط آن با بازارهای مالی دارای دو حالت است:

✓ کسری بودجه: اگر دریافتی‌های دولتی (مالیات) کمتر از خریدهای دولتی باشد، دولت دچار کسری شده و باید از بازارهای مالی قرض کند که در این حالت جریان وجوه از طرف بازارهای مالی به سمت دولت حرکت می‌کند.

✓ مازاد بودجه: اگر دریافتی‌های دولتی بیشتر از خریدهای آن باشد، دولت مازاد بودجه داشته و این مازاد به شکل جریان وجوه از سمت دولت به بازار مالی سرازیر می‌شود.

ورود بخش خارجی به جریان مدور (مدل چهار بخشی)

دقت کنید: در مدل چهار بخشی، ارتباط با «اقتصاد خارج» برقرار می‌شود؛ به این صورت که مخارج مصرفی برای «واردات» از چرخه داخلی خارج شده و درآمد حاصل از «صادرات» به چرخه تولید ملی وارد می‌گردد؛ همچنین هرگونه کسری در این تراز، از طریق قرض گرفتن یا تامین مالی متقابل بین بازارهای مالی و خارجیان جبران می‌شود.

✓ در اقتصاد باز، وضعیت صادرات و واردات تعیین‌کننده جریان وجوه در بازارهای مالی بین‌المللی است:

✓ کسری بودجه در تراز خارجی: اگر واردات بیشتر از صادرات باشد، جریان وجوه به صورت قرض از خارجیان برای تامین کسری بودجه، به سمت داخل حرکت می‌کند.

✓ مازاد تراز خارجی: اگر صادرات بیشتر از واردات باشد، جریان وجوه مازاد از داخل به سمت خارج حرکت می‌کند.

تعادل یا عدم تعادل در جریان مدور

عرضه اسمی: عبارت است از ارزش کل ریالی تمامی کالاها و خدمات تولید شده در یک اقتصاد در طول یکسال که با تولید ملی مفهوم یکسان دارد.

